

RAZINA TROŠKOVA PROIZVODNJE MLIJEKA

JUSTIFIED COST LEVEL IN MILK PRODUCTION

D. Hrsto, A. Kolega, M. Tratnik

SAŽETAK

Pristupom Hrvatske svjetskoj trgovačkoj organizaciji te pridruživanjem Europskoj Uniji proizvođači mlijeka dovedeni su u položaj da se moraju u kratkom vremenskom razdoblju pripremiti za tržišno nadmetanje s već uhodanim i specijaliziranim, te kapitalno osiguranim proizvođačima iz njihove struke. Analiziravši tri tipa mliječnih farma zorno smo prikazali da je uspješnost gospodarenja isključivo u farmi Tipa C, odnosno i donekle Tipa B, ali uz poznatog dobavljača hrane za farmu, dok je Tip farme A u potpunosti neprihvatljiva.

ABSTRACT

In the process of World Trade Organization and European Union accession, Croatian dairy producers have come into the situation where they must, in rather a short, prepare for the market competition with well – known, specialized and capitally equipped producers (dairy farmers). Analysis of three types of dairy farms has showed that business success can be achieved on the farm type C and, in some cases (known feed supplier) on the farm type B. Type A is totally unacceptable.

Rad je iznesen na znanstvenom skupu s međunarodnim sudjelovanjem "Prilagodba Europskoj zajednici hrvatske poljoprivrede, šumarstva i ribarstva", održanom od 5. do 8. lipnja 2002. u Zadru, u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Znanstveno vijeće za poljoprivredu i šumarstvo, Sekcija za gospodarstvo.

1. UVOD

Na razvoj poljoprivrede veliki utjecaj ima stočarstvo i stočarska proizvodnja, odnosno možemo reći da je ono generator razvoja poljoprivrede. U našim uvjetima ograničenje veličine obradivih površina po obiteljskom gospodarstvu je kočnica razvoja intenzivnog stočarstva konkurentnog po prodajnim cijenama svojih proizvoda cijenama u Europskoj uniji.

Simbioza stočarstva i ratarstva ekonomski je postulat uspješnosti održivog gospodarenja u proizvodnji mlijeka što smo u radu obradili. Mora se također ponovno napomenuti da je stočarstvo od svih grana poljoprivredne proizvodnje ipak najprofitabilnije. Problem u Hrvatskoj je najveći u niskoj mliječnosti koja se ostvari godišnje po kravi, a isto tako je i pasminski sastav, prosječno zastupljen u našoj zemlji.

U radu analizirali smo visinu troškova za model farme od 25 krava i to sa razine:

1. Farma se osniva od početka (TIP A);
2. Postojeća farma koja kupuje na tržištu hranu (TIP B);
3. Postojeća farma koja sama proizvodi hranu za mliječne krave (TIP C)

2. METODE I IZVOR PODATAKA

Na temelju postojećih podataka, te metodom snimanja troškova, njihove usporedbe, odnosno analize pomoću ekonomsko – statističkih metoda utvrđena je isplativost pripomaganja nadležnog ministarstva određenih tipova farmi.

Izradivši planske te obračunske kalkulacije strukture troškova na temelju današnjih cijena odgovorilo se kojim smjerom vlasnici poljoprivrednih gospodarstava trebaju ići, odnosno koji Tip farme može podnijeti određena zaduženja i koju mliječnost trebaju postići da bi se ostvarila zainteresiranost ulaganja u ovaj vid stočarske proizvodnje.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Proizvodnja kravljeg mlijeka u RH od 1990 – 2000. bila je nedostatna da bi zadovoljila vlastite potrebe za mlijekom i mliječnim proizvodima, te se za

analizirano razdoblje godišnje uvozilo u visini od prosječno \$ 55-60 milijuna, mlijeka i mliječnih prerađevina. Nadalje, u strukturi otkupa svih poljoprivrednih proizvoda 13,1 % ukupne strukture otkupa čini mlijeko s prosječnom proizvođačkom cijenom za analizirano razdoblje od € 0,21/litri proizvedenog mlijeka. Vrlo visoki troškovi proizvodnje posljedica su vrlo niske mliječnosti 3 700 kg/kravi (dok je u EU trend smanjenja mliječnih farma, ali uz istodobno povećanje proizvodnje po kravi od 8 000 – 10 000 kg godišnjeg prosjeka je 4 800 kg/kravi).

3.1. Farma se osniva od početaka

Za osnivanje mliječne farme od 25 mliječnih krava napravili smo troškovno-strukturni plan koji započinje izgradnjom staje i pratećih gospodarskih objekata, silosa, mehanizacije, osnovnog stada, opreme, te zakupom obradivih poljoprivrednih površina uz naknadu proizvodnje vlastite hrane za potrebe farme (25 ha).

Tablica 1. Novčani izdaci i primici na gospodarstvu

Table 1. Outlay and receipts at farm

Tip A

Proizvodnja - Production	Površina ha Area	€ izdaci Outlay	€ Primici Receipts
1. Biljna/Plant	25,4	20.216	
Kukuruz-zrno -Corn-grain	2	1.680	
Kukuruz-silaža - Corn-silage	9,8	7.222	
Krumpir - Potato	0,7	2.203	
Raž - Rye	3,0	1.854	
Krmna repica - Mangold	1,4	1.110	
DTS -. Mix	7	6.013	
Livada (ha) - Meadow	1,5	134	
2. Stočna - Livestock			
Mlijeka (litara) - Milk	125.000		39.150
Telad - Calves		2.360	7.300
Izlučena krava - Herd renewal			2.611
UKUPNO - TOTAL		22.576,65	49.061,00

1 € = 7,4 kn

3.1.1. *Biljna i stočna proizvodnja na gospodarstvu i novčani primici i izdaci*

Struktura uporabe oranica prilagođena je potrebama farme. Najveći dio površina je pod silažnim kukuruzom, nadalje osim sijena s livada, sjenaža se osigurava i proizvodnjom na oranicama.

3.1.2. *Ekonomska obilježja forme*

Tablica 2. Vrijednost i struktura uložene imovine

Table 2. Value and structure of invested capital

Opis - Items	€	%
Zemljište - Land	4.564	2,2
Građevinski objekti - Buildings	142.433	68,8
Strojevi i priključci - Equipment	34.413	16,6
Rasplodna stoka - Breeding cattle	25.641	12,4
Ukupno fiksni trošak - Total Fixed Costs	207.051	100

U osnivanje, odnosno poslovanje farme uloženo je 207 tisuća €. Najveći udio uložениh kreditnih sredstava odnosi se na objekte za smještaj stoke 68,8 %.

Tablica 3. Struktura ukupnog prihoda

Table 3. Structure of total income

Opis - Items	€	%
1. Ukupan prihod - Total income	49.061	
2. Utrošena sredstva - Total expenses	55.102	100
- troškovi hrane - forage expenses	22.576	40,9
- veterinarski troškovi - veterinary expences	1.950	3,5
- selekcijska služba - livestock selection center	250	0,4
- kupljena hrana - purchased forage	2.000	3,6
- djelatnici - labour		
- amortizacija - amortization	27.951	50,7
- ostali troškovi - other expenses	375	0,7
3. Bruto dobit - Gross profit	-6.041	

Analiza je pokazala da će farma muznih krava osnivana uz posuđena kreditna sredstva i uz pretpostavku od 10 god., te 6-postotnu kamatu, sljedećih deset godina ostvarivati godišnji gubitak u iznosu od € -6041. U analizi je uzeta mliječnost od 5000 kg po kravi mlijeka, uz prodajnu cijenu € 0,31. Za ovu farmu, da bi ostvarila dobit od 10 % na uložena sredstva, što zadovoljava svakog ulagača (€ 5.510 godišnje), i rentabilnu proizvodnju, mliječnost krava morala bi biti 6.485 litara godišnje.

3.2. Postojeća farma koja na tržištu kupuje hranu

Mliječnost krava od 5000 l./god., uz kupovanje hrane na tržištu, ali uz izgrađene objekte i opremu.

Tablica 4. Struktura ukupnog prihoda

Table 4. Structure of total income

Tip B

Element - Elements	€	%
1. Ukupan prihod - Total income	49.061	
2. Utrošena sredstva - Total expenses	40731	100
- troškovi hrane - forage expenses	29141	76,4
- veterinarski troškovi - veterinary expenses	1.950	4,8
- selekcijska služba - livestock selection center	250	0,7
- kupljena hrana - purchased forage	2.000	3,6
- djelatnici (2 radnika) - the labour (2 workers)	5.675	13,9
- amortizacija - amortization	1.340	3,3
- ostali troškovi - other expenses	375	0,9
3. Bruto dobit - Gross profit	8.330	

Već iz prikazanih stavki u strukturi ukupnog prihoda farma TIP B, koja već ima izgrađene objekte i prateću opremu, pa i uz uvjet da kupuje hranu redovito od poznatog dobavljača, ostvaruje zadovoljavajuću bruto dobit od 8.330 €, ali joj je dodana i stavka troškova kojima su plaćena dva djelatnika.

3.3. Postojeća farma koja sama proizvodi hranu

Prosječna mliječnost krava iznosi 5000 l./god. uz vlastitu proizvodnju hrane.

Tablica 5. Struktura ukupnog prihoda

Table 5. Structure of total income

Element - Elements	€	%
1. Ukupan prihod - Total income	49.061	
2. Utrošena sredstva - The Expenditure	34.291	100
- troškovi hrane (vlastita) - expenses of forage (from farm)	22.576	65,8
- veterinarski troškovi - veterinary expences	1.950	5,7
- selekcijska služba - livestock selection centar	375	1,1
- kupljena hrana - purchased forage	2.000	5,8
- djelatnici (2 radnika) - the labour (2 workers)	5.675	16,5
- amortizacija - amortization	1.340	3,9
- ostali troškovi - the other expenses	375	1,2
3. Bruto dobit - Gross profit	14.770	

Analizirana farma Tipa C, koja proizvodi vlastitu hranu i ima već izgrađene građevinske objekte, te prateću opremu ostvaruje vrlo visoke ekonomske rezultate. Na uloženi kapital ostvari 43 % bruto dobiti, što je izvrstan rezultat.

4. NEKI EKONOMSKI POKAZATELJI USPJEŠNOSTI POSLOVANJA

Da potvrdimo naše pretpostavke, na temelju nekih ekonomskih pokazatelja izračunali smo za farme:

Ekonomičnost:

Tip A = € = 0,89

Tip B = € = 1,20

Tip C = € = 1,43

Rentabilnost:

Tip A = R = -10,96 %

Tip B = R = 20,45 %

Tip C = R = 43,07 %

Sagledavajući samo ove osnovne ekonomske pokazatelje uočava se da za brzi oporavak stočarstva pri proizvodnji mlijeka isključivo treba ulagati u farmu Tipa C, međutim isplativost je prihvatljiva i kod farme Tipa B, dok je potpuno nerentabilno osnivati farme Tipa A.

ZAKLJUČAK

Analizom svih čimbenika što utječu na razvoj gospodarstva koje se bavi proizvodnjom mlijeka utvrdili smo da izabrano mliječno gospodarstvo koje već ima gospodarske objekte i postojeću mehanizaciju za proizvodnju vlastite hrane isključivo je preporučljivo za ostvarenje proizvodnje mlijeka, te je jedino sposobno konkurirati budućem otvaranju hrvatskog tržišta europskom.

LITERATURA

DZSRH; "Otkup i prodaja poljoprivrednih proizvoda 1990. – 2001."

Grgić I., "Zakovitost promjene proizvođačkih cijena poljoprivrednih proizvoda, 1998. interni materijal Zavoda."

Hrsto D., "Troškovi i kalkulacije", interna skripta.

HZPSS; Katalog kalkulacija, Zagreb 2001,

Srećko BRKIĆ, Miroslav TRATNIK, Mate BOBANAC, Đurđica ŽUTINIĆ:
Agriculture Students Attitude Towards Family Farming as Profession (*Stavovi studenata agronomije prema obiteljskoj poljoprivredi kao zanimanju*)
AGRICULTURAE CONSPECTUS SCIENTIFICUS VOLUME 67, No. 2,
2002

Adresa autora – Author's Adress:

Doc. dr. sc. D. Hrsto
Prof. dr. sc. A. Kolega
Doc. dr. sc. M. Tratnik
Agronomki fakultet Zagreb
Svetošimunska 25
Zagreb

Primljeno: 20. 8. 2002.